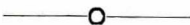

BISERICA EPISCOPALĂ DIN ARGHEȘ

Intr'un număr precedent am reprodus ¹⁾, acele rânduri din Neculce, din care se vede că pe vremea lui Duca-Vodă, atunci când Turcii aveau nevoie de o înfățișare a Cameniței, pe care o și ocupară, ei dobândiră această operă de artă, făcută din ceară, dela un boier moldovean Grigore Cornescul. El eră, după mărturia cronicarului nostru, «meșter de scrisori și săpături la pietre și la alte lucruri» ²⁾. Lucrarea delicată se făcù în 1672, când Sultanul însuși străbătù apoi Moldova, îndreptându-se im-

poate să-i fie rudă : figurând între mai mulți fustași domnești, nici el nu poartă vre-un titlu.

După acea notiță a mea, mi-am adus aminte că numele lui „Gligorie Cornescul” figurează și pe zidurile exterioare ale bisericii episcopale din Argeș (v. fig.). Acei cari au dat cetirea inscripției puse de Șerban Cantacuzino ca restaurator al măreței clădiri în partea stângă a ușii de intrare, —partea dreaptă coprinzând, *în această refacere a fațadei*, inscripția lui Neagoie, care

14. Inscripția lui „Gligorie Cornescul” de la bis. ep. din C.-de-Argeș

potriva puternicei cetăți polone dela Nistru ³⁾.

Cornescu eră numai un «nemiș din Ținutul Hotinului» ⁴⁾, care fu atins de această expediție. Nu ne putem aștepta deci să-i găsim numele printre boierii ce figurează ca marturi în documentele moldovenești ale timpului. De alminterea, el nu aveă și, cum se va arătă și pe urmă, nici n'a avut vre-o dată, odregătorie. Un Pavel Cornescul, pe care-l găsim în Moldova la 1637 ⁵⁾,

la început se va fi prezentat altfel—, par a spune că aceastăaltă inscripție e iscălită Grigore Cornescul. Și se întrebau, dela Odobescu incoace ⁶⁾, dacă numele său înseamnă o supraveghiere ca ispravnic sau o conlucrare ca artist. După ce s'a scos la iveală locul din Neculce, nu mai poate rămânea nici o îndoială: nemeșul dela Hotin a lucrat și aici ca «meșter de săpături la pietre».

¹⁾ Și o bună carte de învățământ secundar, Istoria Modernă a d-lui V. Dumitrescu, semnalează, cum am constatat-o pe urmă, această notiță.

²⁾ P. 198.

³⁾ V.N.Iorga, *Studii și documente*, IX, p. 142 și urm.

⁴⁾ Neculce, *l. c.*

⁵⁾ Gh. Ghibănescu, *Surete și izvoade*, V, p. 295, No. CCIV.

⁶⁾ V. și Al. Tzigara-Samurcaș, *Convorbiri literare*, Decembre 1915.

Inscripția, foarte lungă, a lui Șerban prezintă caractere asemănătoare cu acelea ce se întrebunțau pe atunci în Moldova. Cornescul a desemnat-o desigur, ceea ce, fiind și o sarcină de grupare artistică, nu numai de execuție precisă, nu era ușor. Dar partea lui e cu mult mai mare de cum se înfățișează pentru aceia cari cred că a iscălit numai acest registru fără podoabe.

În adevăr ea se află mult mai jos decât slovele ce pomenesc refacerea, departe de cadrul ei și simțitor mai la stânga. Pe lângă aceasta, literele, ornate, cu aruncarea în sus, supt un arc, a lui ρ, sunt mai mari și de altă tăietură decât cele din inscripție.

E, deci, în afară de îndoială încă un fapt: Cornescul se iscălește aici *pentru tot ce a lucrat la biserică*: scoatere în relief a vechilor litere și săpături, adăugirea și suplînirea lor, toată acea operă gingașă și mișaloasă, care a întărit tot, fără a schimba nimic—model pentru alte timpuri, care n'au înțeles decât brutală substituire de materiale imitate,—și a făcut astfel posibilă păstrarea până astăzi a frumosului monument, peste care trecuse uzura veacurilor și furia distrugătoare a năvălirilor.

Cornescul a părăsit Moldova odată cu Duca-Vodă, în 1672, și împreună cu acesta a venit la București, în Decembrie 1674. Șerban, urmașul Ducăi în 1679, l-a întrebuințat deci, firește, moștenindu-l dela înaintașul său.

Avem însă pe această vreme, în arhitectura munteană, biserici, ca aceia dela Coeni, în care fereștile prezintă aceiași încadrare pur gotică, în stilul veacului al XV-lea și al XVI-lea, pe care Moldova a păstrat-o și pentru veacul următor, cum se vede, de pildă, și la Sf. Ioan din Iași. S'ar putea pune în sama Cornescului această notă nouă, de împrumut? Aș crede că da.

Familia Cornescu a jucat un rol în Țara-Românească mai ales după 1700¹⁾. Înainte de epoca în care Grigore și-a făcut lucrările, ea nu e constatată în izvoare. Ea a putut porni astfel de la nemeșul moldovean, ale cărui bătrânețe vor fi fost deci împodobite cu o boierie. Ar fi deci singura familie dela noi ale cărei titluri să nu fi fost aduse de peste hotare ori câștigate acasă cu arma sau prin servicii de palat, ci cucerite prin dovada talentului.

N. IORGA

LE SCULPTEUR DES RÉPARATIONS DU COUVENT D'ARGÈŞ

Pendant le siège des Turcs à Kamienitz-Podolski sur le Dniester, 1672, un petit boïar moldave Grégoire Cornescu présenta aux chefs de l'armée ottomane un plan en cire de la citadelle, et la chronique contemporaine de Neculce fait l'éloge de ce sculpteur, le premier artiste roumain dans cette branche dont le nom ait été conservé.

Or le nom de Cornescu peut être déchiffré sur le mur de l'église d'Arges. Il figure près de l'inscription qui rappelle la réparation de ce monument par le prince Șerban Cantacuzène (1678—1688), mais ce n'est pas seulement la signature du maître auquel on doit l'inscription sus dite. On voit bien que c'est à lui qu'on doit tous les tra-

voux de sculpture accomplis à cette occasion.

Cet artiste fut emmené de Moldavie par le prince Duca lorsqu'il obtint l'autre trône roumain, celui de Valachie. Et on pourrait reconnaître son influence dans les éléments gothiques particuliers à la tradition artistique moldave, qui pénètrent, à ce moment même, dans les monuments valaques (l'église de Coeni, etc).

La famille Cornescu prend place plus tard parmi les membres de l'aristocratie de la principauté. Si on admet sa descendance de Grégoire Cornescu, elle devait sa situation—cas unique—aux mérites artistiques du sculpteur d'Arges.

¹⁾ În 1787 un mare - Logofăt Cornescu: *Studii și documente*, III, p. 84, No xvii. Constantin Cornescu, Hurmuzaki, XVI², pp. 830, 913, 1027, 1067, XVIII, p. 17. Supt Știrbei-Vodă. Mikai Cornescu, Logofăt în

1828, eră Vornic: *ibid.*, XVII, pp. 817, 913; N. Iorga, *Mărturiile istorice privitoare la Știrbei-Vodă*, pp. 536, 643-4. Cf. și *ibid.*, p. 328.